

Nr 312.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till undervisning i trädgårdsskötsel; given Stockholms slott den 18 mars 1919.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen

att till undervisning i trädgårdsskötsel å *extra stat* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av kronor 32,300.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

Alfred Petersson.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 18 mars 1919.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Petersson anförde:
Med anledning av riksdagens skrivelse den 9 juni 1917, nr 305, bemyndigade Kungl. Maj:t den 3 juli 1917 chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla sakkunniga för verkställande av utredning och avgivande av förslag beträffande de åtgärder, som lämpligen borde vidtagas för främjande av trädgårdsodlingen, företrädesvis bland mindre jordbrukare och lägenhetsinnehavare m. m. Dessa sakkunniga hava avgivit betänkande i ämnet den 16 mars 1918. Enär de utlåtanden, som infordrats över betänkandet, icke fullständigt inkommit vid tiden för statsverkspropositionens avlåtande, har Kungl. Maj:t i punkten 46 av nionde huvudtiteln föreslagit riksdagen att i avbidan på den proposition angående åtgärder för trädgårdsodlingens befrämjande, som

Kungl. Maj:t kunde komma att avlåta till riksdagen, för detta ändamål å extra stat för år 1920 beräkna ett anslag av 40,000 kronor.

Sedan omförmälda utlåtanden numera inkommit, torde jag få anmäla detta ärende jämte åtskilliga andra till Kungl. Maj:t inkomna framställningar i fråga om trädgårdsodlingen.

De sakkunnigas betänkande är befordrat till trycket. Jag tillåter mig hänvisa till detsamma för fullständigande av den redogörelse, jag nu går att lämna.

De sakkunniga hava i betänkandet framlagt förslag i följande hänseenden.

För *utbildning av fruktträdskötare* har föreslagits,

dels att ett årligt statsanslag av 15,000 kronor ställes till hushållningssällskapens förfogande att utgå med 150 kronor för varje trädskötare, som erhållit fullständig utbildning, och under villkor i övrigt, att tillräckligt antal trädskötare årligen utbildas och anställas på sätt de sakkunniga föreslagit, samt att respektive hushållningssällskap själva tillskjuta de kostnader, som överstiga det av staten lämnade bidraget per trädskötare för dennes fullständiga utbildning;

dels ock att ett årligt statsanslag av 2,000 kronor ställes till Västerorrlands läns trädgårdsskolas förfogande för att för de norrländska länen anordna en tiodagars trädgårdskurs i enlighet med av de sakkunniga framlagt förslag.

Vidare föreslås, att ett årligt statsanslag av 1,250 kronor ställes till förfogande för varje hushållningssällskap, som anställer en *trädgårdskonsulent* och med minst samma summa bidrager till dennes avlöning, samt att sådan konsulent skall stå till lantbruksstyrelsens förfogande för vissa uppdrags utförande.

Därjämte har föreslagits, att vid Alnarp skall inrättas en *högre undervisningsanstalt i trädgårdsskötsel i förening med anordnande av försöksverksamhet*, för vilket ändamål byggnader skulle uppföras för en beräknad kostnad av 271,000 kronor samt årligt anslag anvisas till belopp av 49,000 kronor.

Beträffande *undervisning i trädgårdsskötsel för kvinnor* föreslås,

att ett årligt statsanslag av 10,000 kronor beviljas till upprätthållande av en trädgårdsskola för kvinnor (förslagsvis vid Apelryd), dock att sagda belopp icke utbetalas förr än skolans innehavare vidtagit sådana åtgärder med avseende på byggnader m. m., att den föreslagna undervisningsplanen i sin helhet kan tillämpas, samt

att som villkor för erhållande av statsanslag bestämmes, att lantbruksstyrelsen äger rätt tillsätta tvenne ledamöter i skolans styrelse.

De sakkunniga hava även framlagt vissa förslag berörande *undervisningen i skolträdgårdsskötsel*.

De hava tillika hemställt om inrättande av en *lånefond för bevattningsanläggningar* samt föreslagit fondens belopp till 50,000 kronor.

Vidare har föreslagits, att *premiering* må anordnas av trädgårdar hos lägenhetsinnehavare och mindre jordbrukare samt att staten skall bidra med halva kostnaden för de penningpris, som därvid utdelas till dem, vilkas åkerareal icke överstiger 15 hektar.

Ytterligare hemställes, att lagenligt ordnad *växtpatologisk inspektion* på trädgårdsodlingens område införes och att denna inspektion anknytes till en eventuell avdelning för trädgårdsärenden i lantbruksstyrelsen.

Slutligen föreslås,

att en *avdelning för trädgårdsärenden* snarast inrättas i *lantbruksstyrelsen*;

att trädgårdsodlingen får särskild föredragande och att han må vara chef för avdelningen samt

att en chefen underordnad tjänsteman därjämte tillsättes med särskilt uppdrag att utöva växtpatologisk inspektion på trädgårdsodlingens område.

Över betänkandet hava infortrade utlåtanden avgivits den 11 september 1918 av Fredrika Bremer-förbundets styrelse, i vad rör undervisning i trädgårdsskötsel för kvinnor, den 21 oktober 1918 av lantbruksakademien, den 18 november 1918 av styrelsen för centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet, såvitt angår försöksverksamhet samt växtpatologisk inspektion och upplysningsverksamhet, och den 14 december 1918 av folkskolöverstyrelsen i fråga om undervisning i skolträdgårdsskötsel.

Vidare hava yttranden i ämnet avgivits av Mälardalens trädgårds-sällskap, styrelsen för Sveriges pomologiska förening, sekreteraren hos nämnda förening N. Sonesson och rektorn för Älvsborgs läns folkhögskola och lantmannaskola i Herrljunga S. Welin.

Samtliga ovannämnda yttranden hava överlämnats till lantbruksstyrelsen för att tagas i övervägande vid avgivande av utlåtande över de sakkunnigas betänkande.

Tillika har lantbruksstyrelsen anbefallts att vid avgivande av öförmälda utlåtande jämväl taga i övervägande

dels av Sveriges pomologiska förening gjord framställning angående utfärdande av förbud mot försäljning av plantor av träd och buskar genom offentlig auktion, varöver utlåtanden avgivits den 7 april 1917 av lantbruksstyrelsen, den 30 juni 1917 av kommerskollegium, som hört Sveriges allmänna handelsförening, och den 1 november 1917 av trädgårdssakkunniga,

dels ock två särskilda av Sveriges handelsträdgårdsmästarförbund gjorda ansökningar, den ena angående statsanslag till främjande av förbundets syften, den andra angående lån åt trädgårdsmän för anläggande av bevattningsanordningar, över vilka ansökningar trädgårdssakkunniga avgivit utlåtanden den 14 december 1917.

Sedan infortrade yttranden över trädgårdssakkunnigas betänkande inkommit till lantbruksstyrelsen från styrelserna för lantbruksinstitutet vid Ultuna samt lantbruks- och mejeriinstitutet vid Alnarp ävensom från samtliga hushållningssällskapens förvaltningsutskott utom Blekinge läns, varjämte styrelsen för lantbruksskolan å Brogård till lantbruksstyrelsen insänt yttrande i ämnet, har lantbruksstyrelsen avgivit utlåtande i ärendet den 20 februari 1919.

Då det program för trädgårdsodlingens befrämjande, som de sakkunniga framlagt, knappast syntes kunna på en gång i sin helhet genomföras och då vidare vissa delar av deras förslag syntes tarva ytterligare utredning, innan därpå grundade framställningar kunde föreläggas Kungl. Maj:t, har lantbruksstyrelsen i frågans nuvarande läge funnit sig böra begränsa sitt utlåtande till de delar av förslaget, vilka styrelsen ansett kunna och böra omedelbart, helt eller delvis, förverkligas.

Dessa delar gälla förslagen om understöd för utbildning av trädskötare och till en för Norrland avsedd trädgårdskurs, om undervisning i trädgårdsskötsel för kvinnor och om förstärkning av lantbruksstyrelsens arbetskrafter för handläggning av ärenden angående trädgårdsodlingen.

Beträffande trädskötarkurserna torde jag få omförmäla, att de sakkunniga i motiveringen till sitt förslag härom framhållit, att det länge varit ett livligt känt behov, att fruktodlarföreningarnas trädskötare måtte erhålla en längre och mera planmässigt ordnad utbildning än den, som hittills kommit dem till del. De sakkunniga hava framlagt ett program för en mera tillfredsställande utbildning av trädskötare, omfattande dels sammanlagt 26 dagars undervisning, fördelad i en vinterkurs om 12 dagar, en vårkurs om 4 dagar, en sommarkurs om 6 dagar och en höstkurs om 4 dagar, dels ock påföljande år en repetitionskurs om 6 dagar. Undervisningen skulle enligt förslaget i regel meddelas å ett mindre antal

*Angående
trädskötarkurser.*

platser i södra och mellersta Sverige. Genom undervisningens anordnande på detta sätt och enligt av de sakkunniga närmare angiven plan beräkna dessa, att avsevärda fördelar skulle stå att vinna. Trädskötarnas kompetens att fullt sakkunnigt sköta fruktträden under olika årstider och förhållanden skulle väsentligen ökas och dessutom möjlighet förefinnas att meddela dem undervisning jämväl på andra områden, såsom uti bärodling, köksväxtodling, fruktskördens behandling och bevarande, enklare konservering med mera. Härigenom skulle de uti sin verksamhet hava tillfälle att sprida även annan nyttig kunskap än sådan, som har direkt samband med fruktodlingen.

Rörande dessa kurser hava de sakkunniga framlagt följande kostnadsberäkning, avseende fullständig undervisning i 5 kurser (vinter-, vår-, sommar- och höstkurs samt en repetitionskurs) om sammanlagt 32 arbetsdagar.

Genomsnittskostnad för enkel resa 6 kronor. Då deltagare skall bevista 5 kurser, blir antalet enkla resor 10, sålunda resekostnad per trädskötare 60 kronor. Varje kurs är beräknad för 16 deltagare, varför resekostnaden för dessa 16 trädskötare uppgår till	kronor	960
Dagtraktamenten, beräknade för 32 arbetsdagar, 10 resdagar och 1 söndag, sammanlagt 43 dagar à 4 kronor = kronor 172 per trädskötare, sålunda för 16 trädskötare	»	2,752
Resekostnader för kursledare och biträde	»	100
Ersättning åt lärare	»	860
Lokalhyra	»	50
Hyra för sprutor, besprutningsmaterialier	»	50
Andra materialier (bast, ympvax m. m.)	»	10
Oförutsedda utgifter	»	18

Summa kronor 4,800.

Den summa, som fordrades för trädskötarens utbildning, uppginge sålunda till 300 kronor per man, och då man kunde beräkna, att omkring 100 trädskötare borde utbildas årligen, belöpte sig hela kostnaden för trädskötarnas utbildning till 30,000 kronor per år.

De sakkunniga hava vidare anfört, att på grund av den betydelse för landet i dess helhet ur nationalekonomisk synpunkt, som ett fullt rationellt genomförande av nu ifrågavarande fruktodlarföreningar hade, och i samband därmed vikten av att deras arbete leddes så, att det avsedda målet kunde uppnås, det syntes böra åligga staten att bidra till kostnaderna för trädskötarnas utbildning. Det syntes vidare vara riktigt att i detta fall — liksom vid så många liknande, då staten lämnade bidrag till jordbruksproduktiva ändamål — begränsa detta bidrag till hälften av de beräknade kostnaderna och låta respektive hushåll-

ningssällskap svara för återstoden. Med tillämpning av denna princip borde således 150 kronor per trädskötare gäldas med statsmedel, dock att denna summa icke skulle utbetalas av staten med mindre än att dels hushållningssällskapen betalade alla de kostnader för utbildningen, som överstege det av staten anslagna beloppet, dels att trädskötare kunde framvisa kontrakt, angivande att han vore för någon bestämd tid bunden i fruktodlarförenings tjänst, dels slutligen att bidrag icke finge utgå till annan trädskötare än sådan, som genom intyg av kursledare kunde styrkas besitta lämplighet för sin befattning.

Beträffande de sakkunnigas förslag i denna del hava större delen av de över betänkandet hörda hushållningssällskapens förvaltningsutskott uttalat sig. Dessa uttalanden gå i mycket varierande riktningar. Fler-talet utskott synas emellertid vilja tillstyrka trädskötarnas vidgade utbildning, ehuru åtskilliga hava erinringar att göra rörande vissa delar av det föreliggande förslaget. Så framhålla Stockholms, Jönköpings och Kalmar läns södra hushållningssällskaps förvaltningsutskott önskvärdheten av, att utbildningstiden förlänges utöver vad de sakkunniga föreslagit, och såväl Stockholms som Kristianstads läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott förorda en grundligare utbildning av trädskötarna i köksväxtodling. Stockholms, Södermanlands, Kristianstads och Örebro läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott göra erinringar mot kostnadsberäkningarna för denna undervisning, nämligen dels att kostnaderna synas allt för lågt beräknade och dels att allt för stor del därav föreslagits skola bestridas av hushållningssällskapen. Uppsala, Gotlands och Älvsborgs läns norra hushållningssällskaps förvaltningsutskott ställa sig tveksamma inför förslaget i allmänhet och Östergötlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott anser, att fruktodlarföreningarna lämpligare skulle kunna understödjas på annat sätt.

Sveriges pomologiska förening däremot tillstyrker på det livligaste de sakkunnigas förslag. Nämnda förenings sekreterare N. Sonesson har fäst uppmärksamheten på möjligheten av att i vissa fall kunna ersätta trädskötare med kvinnliga instruktörer, vilka erhållit härför avpassad utbildning.

Lantbruksstyrelsen har anfört:

»I likhet med de sakkunniga håller även lantbruksstyrelsen före, att en utvidgad och fördjupad utbildning av trädskötare skulle i ej ringa mån öka gagnet av deras verksamhet. Visserligen torde det icke kunna förmodas, att det trängmål, varuti fruktodlarföreningarna för närvarande ej sällan befinna sig — bland annat på grund av svårigheten att förvärva och behålla dugliga trädskötare — skulle upphöra enbart genom realiserandet av den sålunda föreslagna åtgärden. Påtagligen är det

emellertid av stor vikt, att de personer, vilka ägna sig åt trädskötarens ansvarsfulla kall, beredes en häremot svarande utbildning, vilket hittills knappast kan sägas hava varit fallet, varförutom en dylik utbildning av trädskötarna torde utgöra en av de viktigaste förutsättningarna för att fruktodlarföreningarna skola finna med sin fördel förenligt att bereda trädskötarna sådan ersättning för deras arbete, att trädskötarkallet kan locka och kvarhålla dugliga utövare.

Vad det föreliggande förslaget ekonomiska sida vidkommer, så finner lantbruksstyrelsen det under nuvaraade förhållande vara uteslutet, att hushållningssällskapen skulle kunna påtaga sig ytterligare stora utgifter för ifrågavarande ändamål.

De sakkunniga hava beräknat kostnaden för varje deltagare i dessa kurser till 300 kronor. Under antagande, att 100 trädskötare — ett antal, varmed de sakkunniga räkna, — årligen utbildas, skulle alltså kostnaden för denna undervisning belöpa sig till 30,000 kronor, varav hälften, 15,000 kronor, föreslås skola bestridas av statsmedel.

På grund av den alljämt rådande dyrtiden, anser emellertid lantbruksstyrelsen nämnda kostnad ej lämpligen kunna beräknas lägre än till 40,000 kronor. Med hänsyn till de ekonomiska svårigheter, varmed hushållningssällskapen för närvarande kämpa, anser lantbruksstyrelsen det för mindre antagligt, att sällskapen annat än i undantagsfall skola kunna påtaga sig den andra hälften av ifrågavarande kostnad. Lantbruksstyrelsen styrkes i denna uppfattning, av de betänkligheter, vilka, såsom nämnt, i förevarande avseende anförts av vissa hushållningssällskap. Lantbruksstyrelsen finner sig också böra föreslå sådan ändring uti de sakkunnigas förslag, att sällskapen bestrida samtliga resekostnader för kursdeltagarna men staten samtliga övriga utgifter. Då resekostnaderna av de sakkunniga approximativt beräknats till en tredjedel av totalkostnaden — en beräkning varemot lantbruksstyrelsen intet har att erinra — skulle alltså det behöfliga statsanslaget belöpa sig till i runt tal 27,000 kronor.»

Trädgårdskurs för Norrland.

Beträffande den föreslagna norrländska kursen hava de sakkunniga anført bland annat:

»Utan överdrift torde kunna sägas, att trädgårdsodlingen i Norrland icke ägnats tillräckligt intresse, ehuru väl vissa grenar av trädgårdsodlingen ingalunda — såsom dock i hög grad synes vara den allmänna uppfattningen — omöjliggöras på grund av Norrlands geografiska läge. Köksväxter av många slag, vissa bärfrukter och även många för prydnadsträdgården viktiga växter få där en utveckling, som icke står efter den, som samma växter uppnå i sydligare landsdelar.

När man emellertid vet, vilken ekonomisk roll odlingen av trädgårdsprodukter spelar, icke minst för Norrlands talrika industriebefolkning, är det av största vikt, att den omhuldas på alla sätt, särskilt där den hittills varit försummad.

Fruktodlingen i mellersta och övre Norrland är emellertid av så underordnad betydelse, att den strängt taget icke är att räkna med, ehuru väl man på enstaka platser kan erhålla mogna äpplen av vissa tidiga sorter. Om fruktodlingen sålunda icke bör lämnas någon framskjuten plats, är köksväxtodlingen däremot så mycket viktigare.

Utav denna orsak är det därför nödvändigt, att kurser i köksväxtodling,

som bilda en motsvarighet till trädskötarkurserna, anordnas på lämpligt ställe i Norrland. Till en början bör Västernorrlands läns trädgårdsskola vid Härnösand vara platsen för dylika kurser. Sedermera torde kurser i dessa vidsträckta landsdelar kunna anordnas vid folkhögskolor, om förhållandena sådant medgiva.»

De sakkunniga hava framlagt följande kostnadsberäkning för en kurs om sammanlagt 10 arbetsdagar:

Resor för 20 kursdeltagare: 40 resor à 12 kronor i medeltal	kronor	480
Dagtraktamente à 4 kronor, 10 kursdagar och två resedagar: 12 × 4 × 20	»	960
Läraryrsvode	»	300
Andra omkostnader	»	260
	Summa kronor	2,000.

De hava vidare anfört:

»Detta belopp av 2,000 kronor torde staten helt böra vidkännas, dels emedan det skulle möta stora svårigheter att rättvist fördela den på de olika orterna belöpande delen på de norrländska hushållningssällskapen, dels emedan det torde få anses vara ett alldeles speciellt statsintresse att tillse, att den i så stor utsträckning försummade trädgårdsodlingen i dessa vidsträckta områden igångsättes, dels slutligen emedan Kungl. Maj:t och riksdagen i analoga fall av vissa skäl hava visat sig villiga att befria dessa bygder från det för södra delarna av landet i allmänhet gällande villkoret om bärande av halva bördan.»

Lantbruksstyrelsen har beträffande detta förslag yttrat:

»Då fruktodling inom Norrland spelar en så underordnad roll, att fruktträdskötare därstädes ej hava någon verklig uppgift att fylla, hava de sakkunniga för Norrlands vidkommande föreslagit anordnande av 10 dagars kurser i allmän, efter ortsförhållandena lämpad trädgårdsodling och för detta ändamål föreslagit anvisande av ett årligt anslag av 2,000 kronor.

Lantbruksstyrelsen har med hänsyn till trädgårdsodlingens efterblivenhet i Norrland — trots dess stora betydelse för och utvecklingsmöjligheter i även denna landsända — ansett sig böra tillstyrka den föreslagna åtgärden. Det för ändamålet erforderliga statsanslaget bör emellertid beräknas till minst 2,700 kronor. På av de sakkunniga anförda skäl finner även lantbruksstyrelsen lämpligt, att hela kostnaden för den ifrågakvarande kursen bestrides av staten.»

De sakkunnigas förslag beträffande undervisning i trädgårdsskötsel för kvinnor avser upprättande, eventuellt vid Fredrika Bremerförbundets fruktodlingsskola vid Apelryd i Båstad, av en trädgårdsskola, avsedd att utbilda unga kvinnor i trädgårdsskötselns olika grenar dels i en kortare kurs (hemkonsulentkurs) och dels i en längre kurs om två år.

Hushållningssällskapens förvalningsutskott hava — i den mån de yttrat sig över här ifrågakvarande spörsmål — i allmänhet tillstyrkt förslaget. Stockholms läns hushållningssällskaps förvalningsutskott har

Bihang till riksdagens protokoll 1919. 1 saml. 276 häft. (Nr 312.) 2

Angående
undervisning
i trädgårds-
skötsel för
kvinnor.

dock uttalat betänkligheter med anledning av den föreslagna platsens sydliga belägenhet, vilken förmenats skola komma undervisningen att allt för mycket inrikta sig på förhållanden, vilken ej hava någon motsvarighet i de mera nordliga delarna av vårt land.

Vissa erinringar mot förslaget framställas också av Fredrika Bremerförbundets styrelse ävensom av styrelsen för lanthushållningsskolan å Brogård. Båda dessa styrelser påpeka nämligen vikten av, att den ytterligare utbildning av hemkonsulenter, som kan erfordras utöver den, som redan meddelas vid lanthushållningsskolorna å Brogård och Rimforsa, kommer till stånd i form av tilläggskurser vid samma läroanstalt, där den första undervisningen meddelats.

Lantbruksstyrelsens uttalande i detta ämne är av följande lydelse:

»Starka skäl synas lantbruksstyrelsen tala för ett snabbt förverkligande av önskemålet om anordnande utav den egentliga och huvudsakliga undervisningen vid den föreslagna anstalten vid Apelryd, nämligen den tvååriga kursen.

Intresset för kvinnlig undervisning i trädgårdsodling har nämligen under de senare åren vuxit sig allt starkare, och åsikten om trädgården såsom ett passande arbetsfält för kvinnan har blivit allt allmänare. Tillfälle till fullgod och ingående utbildning i detta fack synes därför nu böra beredas även kvinnor. Huruvida eventuella fortbildningskurser i trädgårdsskötsel för hemkonsulenter lämpligen böra förläggas till Apelryd eller andra läroanstalter, synes vara en fråga, som tarvar ytterligare utredning. Lantbruksstyrelsen vill därför för närvarande inskränka sig till att tillstyrka de sakkunnigas förevarande förslag, i vad det avser beredande av medel till en tvåårig kurs vid Apelryd. *Lantbruksstyrelsen har inhämtat, att goda förutsättningar förefinnas för skolans förseende med lämpliga byggnader. Tillsvidare torde de vid Brogård och Rimforsa utbildade hemkonsulenter, för den händelse de önska vinna ökade insikter i trädgårdsskötsel utöver dem, de inhämtat vid ovannämnda lanthushållningsskolor, lämpligen kunde genomgå ovan omförmälda trädskötarkurser, vilka, enligt lantbruksstyrelsens mening, under alla förhållanden böra stå öppna även för kvinnor. Då omkostnaderna för endast en tvåårig kurs givetvis böra ställa sig lägre, än då jämväl hemkonsulentkurs medtages, synes erforderligt statsanslag kunna nedbringas från av de sakkunniga beräknade 10,000 kronor för år till 8,000 kronor för år. För åtnjutande av detta anslag synas av Kungl. Maj:t böra föreskrivas i huvudsak följande villkor, nämligen:

att fyra frielever äga att åtnjuta kostnadsfri undervisning, dock utan att vara befriade från avgifter för kost och logi;

att för inträde i skolan erfordras, att sökande uppnått 20 års ålder, avlagt realskolexamen eller avgångsexamen från statens normalskola för flickor i Stockholm eller med denna i fråga om kompetensvärdet av avgångsbetyg jämställd skola eller ock visar sig eljest hava förvärvat motsvarande kunskaper i de ämnen, som äro grundläggande för undervisningen i här ifrågakurser, samt styrker sig hava under minst två år, därav minst ett år i större handelsträdgård, praktiskt deltagit i trädgårdsarbete;

att avgiften för undervisning, kost och logi ej må överstiga 1,400 kronor för år;

att plan för undervisningen underställes lantbruksstyrelsens prövning och godkännande; samt

att senast inom tre månader efter lärokursens avslutande berättelse ingives om skolans verksamhet till lantbruksstyrelsen.»

Beträffande kravet på ett bättre tillgodoseende inom administrationen av trädgårdsodlingens centrala ledning hava de sakkunniga med styrka framhållit trädgårdsodlingens ekonomiska, sociala och estetiska betydelse ävensom härav följande behov av en fast organisation därav, ett behov, som förmenas hava tagit sig uttryck bland annat i upprepade framställningar om åtgärder för tillsättande av en statskonsulent i trädgårdsskötsel. Då emellertid de sakkunniga hålla före, att erfarenheten från de områden inom jordbruket, till vilkas befrämjande statskonsulenter redan anställts, icke synes tala för beträdande av samma väg inom här ifrågavarande område, och då dessutom trädgårdsodlingens utveckling under de sista åren tagit den omfattning, att mera effektiva åtgärder synts påkallade, hava de sakkunniga föreslagit upprättandet inom lantbruksstyrelsen av en särskild avdelning för trädgårdsärenden. Denna avdelning skulle, förutom chef, bestå av en honom underordnad tjänsteman med särskilt uppdrag att utöva växtpatologisk inspektion på trädgårdsodlingens område.

Ang. förstärkning av lantbruksstyrelsens arbetskrifter.

Den sålunda föreslagna nya avdelningen inom lantbruksstyrelsen skulle, enligt de sakkunnigas mening, i huvudsak erhålla följande arbetsuppgifter, nämligen:

att handhava och granska alla ärenden, som röra ekonomiskt understöd åt trädgårdsodlingen, såsom statslån med mera;

att utöva kontroll över all med statsunderstöd bedriven trädgårdsundervisning;

att kontrollera de statsunderstödda tidskrifterna;

att i samverkan med skolöverstyrelsen verka för vidgad undervisning i facket vid folkskolor och folkhögskolor;

att verka för organisation av trädgårdsodlarföreningar;

att lämna direktiv vid organisation av försäljningen av trädgårdsprodukter,

d. v. s. att söka åstadkomma en reglering av avsättningen därav;

att insamla uppgifter om frukt-, bär- och grönsaksskörderna;

att upprätta statistik av betydelse för ekonomisk trädgårdsodling;

att taga initiativ till för olika orter lämpliga specialodlingar;

att utöva växtpatologisk inspektion på trädgårdsodlingens område;

att vid tillsättande av konsulenter och lärare i trädgårdsskötsel låta sig rådföras av olika myndigheter; samt

att slutligen stå i intim kontakt med praktiska trädgårdsodlare.

Rörande här ifrågavarande del av de sakkunnigas betänkande hava några av de i ärendet hörda hushållningssällskapens förvaltningsutskott särskilt uttalat sig. Av dessa hava Stockholms och Uppsala läns, Älvsborgs läns norra samt Gävleborgs och Västernorrlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott givit tillkänna sin anslutning till förslaget, då däremot Kronobergs och Jämtlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott ställt sig mera tveksamma i fråga om behovet av åtgärder i förevarande syfte, varjämte Örebro läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott ansett åtgärderna böra begränsas till anställande av en statskonsulent i trädgårdsodling.

Mälardalens trädgårdssällskap framhåller däremot i sitt yttrande kravet på inrättande av en verklig central ledning av trädgårdsodlingen såsom ytterst viktigt.

Lantbruksstyrelsen har härom anfört följande:

»Även om lantbruksstyrelsen på goda grunder ej kan dela de sakkunnigas uppfattning, att det ringa antal till trädgårdsodlingens område hörande ärenden, som hittills handlagts inom lantbruksstyrelsen, skulle hava sin huvudsakliga förklaring i den brist på förståelse, trädgårdsodlingens utövare funnit inom styrelsen för sina 'initiativ, förslag och äskanden', håller dock lantbruksstyrelsen före, att vägande skäl numera föreligga att giva trädgårdsodlingen en särskild representant inom ämbetsverket. Lantbruksstyrelsen tillåter sig i sammanhang härmed erinra därom, att styrelsen redan den 4 januari 1912 hemställde, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för anställande av en statskonsulent i trädgårdsskötsel, varigenom här ifrågavarande önskemål åtminstone delvis skulle hava blivit tillgodosett.

Redan den omständigheten, att styrelsens lantbruksbyrå fortfarande, även efter styrelsens nu genomförda omorganisation och trots ökningen av byråns arbetskrafter, är hårt tyngd av den alltjämt växande mängden av till byrån inkommande ärenden, gör — såsom också lantbruksakademien i sitt utlåtande framhåller — avlyftandet från byrån av till trädgårdsodlingen hörande ärenden önskligt, även om dessa för närvarande ej äro så synnerligen många.

Trädgårdsodlingens snabba utveckling under senare tid — ej minst under krisåren — och det ständigt tilltagande allmänna intresset för trädgården och dess alster påkalla kraftiga åtgärder, i syfte att det allmänna på ett mera effektivt och ingripande sätt tager ledningen av denna viktiga näringsgren samt organiserar och vägleder verksamheten, så att utvecklingen på området går i önskvärd riktning. Då lantbruksstyrelsen har sig anförtrodd handläggningen av de ärenden, som röra ekonomiskt understöd i olika former åt trädgårdsodlingen, ävensom kontrollen över den statsunderstödda trädgårdsundervisningen, ligger det närmast till hands att söka inom styrelsen åstadkomma en sådan mera ingripande och fackmässig ledning av trädgårdsodlingen. De sakkunniga föreslå också, såsom nämnts, att en avdelning för trädgårdsärenden snarast möjligt inrättas inom lantbruksstyrelsen, att trädgårdsodlingen där får särskild föredragande, att denne må vara chef för avdelningen samt att en chefen underordnad tjänsteman därjämte tillsättes med särskilt uppdrag att utöva växtpatologisk inspektion på trädgårdsodlingens område.

Lantbruksstyrelsen vill på ovan anförda grunder tillstyrka, att trädgårdsodlingen snarast möjligt erhåller sin särskilda målsman inom styrelsen. I betraktande av det jämförelsevis ringa antal av här ifrågavarande ärenden, som hittills handlagts inom lantbruksstyrelsen, och då någon mera betydande ökning därutinnan ej torde vara att omedelbart emotse, håller emellertid lantbruksstyrelsen före, att med upprättande inom styrelsen av en särskild avdelning eller byrå för trädgårdsärenden bör tillsvidare kunna anstå. Trädgårdsärendena torde för någon tid framåt bliva fullt tillgodosedda, därest inom lantbruksstyrelsen anställes en för dessa ärenden speciellt kvalificerad byrådirektör — av andra normalgraden — sorterande under styrelsens lantbruksbyrå. Denne bör på eget ansvar få handlägga och införa lantbruksstyrelsens chef föredraga alla ärenden, berörande trädgårdsodlingen.

Såsom av det redan anförda torde framgå, synes det lantbruksstyrelsen sannolikt, att ifrågavarande befattningshavares tid under de första åren knappast torde komma att helt tagas i anspråk för vanligt byråarbete på tjänsterummet. Den tid, som sålunda kan bliva över, torde emellertid med synnerlig fördel kunna och böra på så sätt begagnas, att tillfälle beredes byrådirektören att genom resor i olika landsdelar dels studera trädgårdsodlingens ståndpunkt och olika behov och dels träda i nära förbindelse med denna odlings målsmän. Härigenom kan grunden läggas till det organiserande och vägledande inflytande, varav trädgårdsodlingen nu tvivelsutan är i behov, på samma gång lantbruksstyrelsen blir satt i tillfälle att få den överblick över och den inblick i trädgårdsodlingens skiftande former och olika förutsättningar, varförutan ett livgivande initiativ på området svårligen kan komma till stånd.

I den mån byrådirektörens rent administrativa verksamhet kommer att tilltaga, torde det få bliva beroende på senare prövning, om och när en förändring av sättet för trädgårdsärendenas handläggning inom lantbruksstyrelsen bör företagas.

Genom inrättande av här föreslagna befattning tillskyndas lantbruksstyrelsen givetvis en del ökade utgifter för vikariatsersättningar, telefon, inventarier, skrivmaterialier med mera, vilka påkalla höjning av styrelsens anslag till dylika utgifter, av styrelsen förslagsvis beräknad till 2,000 kronor för år.»

Trädgårdsodlingens stora och som det vill synas växande betydelse gör enligt min mening ytterligare åtgärder från statens sida önskvärda i syfte av denna odlings främjande. *Departements-
chefen.*

Av de sakkunniga, vilka tillkallats för utredning i detta hänseende, hava flera förslag framställt. Lantbruksstyrelsen, som ansett, att icke alla dessa förslag kunna samtidigt komma till utförande och att vissa förslag tarva ytterligare utredning, har i sitt utlåtande upptagit till prövning endast fyra av förslagen. I likhet med lantbruksstyrelsen lämnar jag de av nämnda styrelse icke nu behandlade förslagen tillsvidare åsido. Yttrande i dessa hänseenden är att längre fram förvänta från lantbruksstyrelsen, och de torde därefter bliva föremål för Kungl. Maj:ts beslut.

De förslag lantbruksstyrelsen upptagit gälla dels trädskötarkursör,

dels en trädgårdskurs för Norrland, dels undervisning i trädgårdsskötsel för kvinnor och dels förstärkning av lantbruksstyrelsens arbetskrafter för handläggningen av trädgårdsärenden samt för utövande av konsulentverksamhet och inspektion på trädgårdsodlingens område m. m.

Vad kurserna för utbildning av trädskötare angår finner jag dem behöfliga och anser det framlagda förslaget i fråga om dylika kursers anordnande ändamålsenligt. De sakkunniga hava framlagt en kalkyl över kostnaderna för ifrågakurser, utvisande en kostnad för elev av 300 kronor eller för ett antal av 100 elever 30,000 kronor årligen, samt föreslagit, att staten skulle tillskjuta halva kostnadsbeloppet med 150 kronor för elev eller alltså inalles 15,000 kronor för år. Lantbruksstyrelsen har funnit denna kostnadsberäkning för låg och ansett totalkostnaden böra höjas till 40,000 kronor samt ifrågasatt, att staten skulle bestrida alla utgifter utom kursdeltagarnas resekostnader, vilka av styrelsen uppskattats till ungefär en tredjedel av samtliga kostnader. Styrelsen har på grund härav beräknat statens kostnader till sammanlagt 27,000 kronor, vilket för det även av styrelsen till 100 beräknade elevantalet gör 270 kronor för elev. För min del anser jag i likhet med de sakkunniga statens bidrag böra bestämmas till visst belopp för elev, som erhållit fullständig utbildning. I överensstämmelse med lantbruksstyrelsen anser jag emellertid, att den av de sakkunniga beräknade kostnaden behöver ökas, och har ingen erinran mot det av lantbruksstyrelsen på grund härav beräknade statsbidragsbeloppet av 270 kronor för elev. De av de sakkunniga föreslagna villkoren för anslags åtnjutande synas mig kunna i huvudsak godkännas.

Det synes mig icke behöfligt att genast räkna med ett så stort antal årligen utbildade trädskötare som 100. Då jag i likhet med de sakkunniga anser antalet elever i varje kurs böra sättas till i medeltal 16, synes mig ett antal av 5 årliga undervisningskurser i olika landsdelar vara tillräckligt, varigenom 80 elever varje år skulle kunna utbildas. För 80 elever à 270 kronor för elev erfordras ett anslag av 21,600 kronor.

Till en årlig trädgårdskurs om 10 dagar i Norrland hava de sakkunniga förordat ett statsanslag av 2,000 kronor. Lantbruksstyrelsen har tillstyrkt förslaget men ansett kostnaden böra beräknas till minst 2,700 kronor. Jag biträder för min del förslaget om en dylik kurs och instämmer med lantbruksstyrelsen i fråga om beräkandet av det totala kostnadsbeloppet. Dagtraktamentet torde böra höjas utöver det av de sakkunniga föreslagna beloppet av 4 kronor. I likhet med de sakkun-

niga och styrelsen anser jag staten böra vidkännas hela kostnaden för denna kurs.

Förslaget om statsbidrag för understödjande av ökad trädgårdsundervisning för kvinnor finner jag i hög grad behjärtansvärt. Jag vill i detta avseende hänvisa till vad de sakkunniga och lantbruksstyrelsen därutinnan anført. I likhet med nämnda styrelse anser jag anslaget kunna, då den föreslagna hemkonsulentkursen uteslutes, inskränkas till 8,000 kronor. För anslaget torde böra av Kungl. Maj:t föreskrivas villkor i huvudsaklig överensstämmelse med vad lantbruksstyrelsen föreslagit.

Vad slutligen angår den ifrågasatta förstärkningen av lantbruksstyrelsens arbetskrafter vill jag erinra, att jag i fjol vid behandlingen av frågan om lantbruksstyrelsens omorganisation anförde, att den ökning av lantbrukshyrans arbetskrafter jag då föreslog vore den minsta, som borde kunna ifrågakomma, samt att ändringar beträffande denna byrå och dess personal sannolikt inom kort skulle komma att visa sig erforderliga, särskilt med hänsyn till de förslag beträffande åtgärder för trädgårdsskötselns främjande, som förväntades från de sakkunniga. Jag vidhåller denna uppfattning, men kan dock icke finna nödvändigt, att redan nu dylik ändring vidtages. Lantbruksstyrelsens omorganisation har först med innevarande år trätt i tillämpning och det synes mig önskligt, att någon tids erfarenhet av dess verkningar inhämtas, innan förslag om tillförandet av ytterligare arbetskrafter framlägges. Härtill kommer, att trädgårdsärendena i styrelsen för närvarande äro helt få och att den ökning, som skulle uppstå genom bifall till de nu av mig tillstyrkta förslagen, icke torde bliva av någon större betydelse. Jag finner därför frågan om ytterligare personal i lantbruksstyrelsen böra för närvarande undanskjutas.

De anslag, jag sålunda tillstyrkt, utgöras av:

till utbildningskurser för trädskötare	kronor	21,600
» trädgårdskurs i Norrland	»	2,700
» trädgårdsundervisning för kvinnor	»	8,000
		Summa kronor 32,300.

I statsverkspropositionen har det där beräknade anslagsbeloppet av 40,000 kronor upptagits under särskild rubrik »till trädgårdsodlingens befrämjande». Då nu samtliga de åtgärder jag funnit mig böra tillstyrka åsyfta undervisningsverksamhet, anser jag det lämpligare, att anslaget upptages under rubriken »undervisningsanstalter» och benämnas: »undervisning i trädgårdsskötsel».

Jag får på grund härav hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen,
att till undervisning i trädgårdsskötsel å *extra stat* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av kronor 32,300.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga . . . vid detta protokoll utvisar, skulle avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Hugo Nordlander.